

POSTANOWIENIE

Dnia 25 lipca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Zbigniew Kapiński

w sprawie **M.S.**,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej
na posiedzeniu w dniu 25 lipca 2023 r.
wniosku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
o przekazanie sprawy do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu,
na podstawie art. 37 k.p.k. *a contrario*

p o s t a n o w i ł:

wniosku Sądu Apelacyjnego w Warszawie nie uwzględnić.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Warszawie, postanowieniem z dnia 4 lipca 2023 r., II AKz 649/23, wystąpił do Sądu Najwyższego o przekazanie sprawy żądania wyłączenia sędziego (SSA -X.Y.) od rozpoznania sprawy II AKz 649/23 innemu sądowi równorzędnemu z uwagi na dobro wymiaru sprawiedliwości. Do wystąpienia tego doszło w następujących okolicznościach procesowych. Zarządzeniem z dnia 18 maja 2023 r. sprawę określenia tymczasowego aresztowania w sprawie II AKa 489/22 przydzielono do referatu sędziego wyznaczonego przez SLPS – SSA- A.N.. Sąd Apelacyjny w jednoosobowym składzie z udziałem wyżej wskazanej Sędzi, postanowieniem z dnia 19 maja 2023 r., II AKa 489/22, przedłużył stosowanie tymczasowego aresztowania wobec dwoje oskarżonych. Sprawę zażalenia oskarżonej na to postanowienie (II AKz 649/23) przydzielono w drodze losowego

przydziału SSA -P.R., a do składu wyznaczono dodatkowo sędziów: SSA – D.R. i SSA – X.Y.

Ostatnia ze wskazanych sędziów w dniu 4 lipca 2023 r. złożyła żądanie wyłączenia jej od rozpoznania zażalenia w sprawie II AKz 649/23.

W związku z tym żądaniem Sąd Apelacyjny w Warszawie wystąpił w trybie art. 37 k.p.k. do Sądu Najwyższego o przekazanie sprawy rozpoznania żądania innemu sądowi równorzędnemu. W uzasadnieniu postanowienia wskazano, że w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie z dniem 16 czerwca 2023 r. dokonano zmian w zakresie czynności sędziów orzekających w [...] Wydziale Karnym poprzez powierzenie w ramach sekcji zażaleniowo-wnioskowej tego Wydziału spraw AKo obejmujących wnioski i żądania wyłączenia sędziego sędziom tego Sądu: SSA P.S. – Prezesowi Sądu, SSA A.N. – Przewodniczącej [...] Wydziału Karnego i SSO del. P.B. – Zastępcy Przewodniczącego [...] Wydziału Karnego. Tym samym od orzekania w przedmiocie takich żądań i wniosków zostali wyłączeni pozostali sędziowie orzekającym w Wydziale [...] Karnym.

Takie ukształtowanie zakresu czynności sędziów orzekających w [...] Wydziale Karnym Sąd Apelacyjny w Warszawie uznał za stanowiące przeszkodę do takiego ukształtowania składu sądu rozpoznającego żądanie wyłączenia sędziego, który powodowałby, że dotrzymane mogłyby być standardy rozpoznania sprawy przez niezawisły i bezstronny sąd, wyznaczone ramami konstytucyjnymi (art. 45 ust. 1 Konstytucji) i konwencyjnymi (art. 47 KPP i art. 6 ust. 1 EKPC). Wskazano także na to, że procedura ustalenia nowego podziału czynności mogła nie spełniać wymogów określonych w Prawie o ustroju sądów powszechnych, jak i Regulaminie urzędowania sądów powszechnych.

Realizując postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 lipca 2023 r., Prezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie, pismem z dnia 21 lipca 2023 r. ([...]), przedstawił Sądowi Najwyższemu informację o liczbie sędziów orzekających w Sądzie Apelacyjnym (97 sędziów tego Sądu oraz 17 sędziów sądu okręgowego delegowanych do pełnienia obowiązków sędziego w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie), liczbie sędziów orzekających w [...] Wydziale Karnym (16 sędziów tego Sądu oraz 6 sędziów sądu okręgowego delegowanych do pełnienia obowiązków sędziego w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie) oraz liczbie sędziów

pełniących czynności w sekcji zażaleniowo-wnioskowej (2 sędziów tego Sądu oraz 1 sędzia sądu okręgowego delegowany do pełnienia obowiązków sędziego w Sadzie Apelacyjnym w Warszawie). W piśmie tym zaznaczono także, że „po uzyskaniu pozytywnej opinii Kolegium Sądu Apelacyjnego w Warszawie, począwszy od dnia 19 lipca 2023 r., obowiązują podziały czynności sędziów [...] Wydziału Karnego o nowym brzmieniu, przywracając jednocześnie zapisy przed zmianą obowiązywania od dnia 16 czerwca 2023 r.”.

Z załączonej dokumentacji wynika, że sekcja zażaleniowo-wnioskowa została utworzona zarządzeniem nr [...] Prezesa Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 28 czerwca 2000 r. Uzasadnione to było znaczącym wpływem spraw zażaleniowych i potrzebą wprowadzenia zmian, które pozwolą na stworzenie lepszych warunków i prawidłowej organizacji pracy (opinia sędziego wizytatora ds. karnych w sprawie utworzenia w [...] Wydziale karnym tutejszego Sądu sekcji zażaleniowo-wnioskowej). Wskazywano również, że utworzenie takiej sekcji umożliwi lepsze i prawidłowe zorganizowanie pracy całego sekretariatu, w dużym stopniu odciąży pracę kierownika sekretariatu, co będzie miało wpływ na prawidłowe funkcjonowanie całego wydziału (pismo starszego inspektora ds. biurowości z dnia 10 maja 2000 r.). Propozycja utworzenia takiej sekcji została pozytywnie zaopiniowana przez Kolegium Sądu Apelacyjnego w Warszawie.

Pismem z dnia 6 czerwca 2023 r. Przewodnicząca [...] Wydziału Karnego i jej Zastępca wystąpili do Prezesa Apelacyjnego w Warszawie o powierzenie rozpoznawania wniosków o wyłączenie sędziów, rejestrowanych w Repertorium [...] AKo, sędziom funkcyjnym, obecnym codziennie w miejscu pracy. Miałoby to usprawnić i przyspieszyć rozpoznawanie wniosków, a w konsekwencji także przyspieszyć procedowania w sprawach, w których takie wnioski są składane. Przewodnicząca Wydziału i jej Zastępca wskazali, że powodem tego wystąpienia jest lawinowy przyrost wniosków o wyłączenie sędziego, składanych w oparciu o art. 41 k.p.k., w których upatrują jednej z prób utrudniania postępowania.

Na piśmie tym widnieje odrębne zarządzenie Prezesa Sądu z dnia 6 czerwca 2023 r.: „akceptuję”, bez bliższego określenia, którzy sędziowie, jako sędziowie funkcyjni, mieliby takie wnioski rozpoznawać. Odrębnego zarządzenia, szczegółowo określającego zakres czynności, Sądowi Najwyższemu nie

przedstawiono. Przy piśmie z dnia 21 lipca 2023 r. nie przedstawiono także dokumentów, z których miałyby wynikać zmieniony podział czynności, o którym Prezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie wspomina w końcowej części pisma.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wystąpienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie o przekazanie sprawy żądania Sędzi X.Y. do rozpoznania sprawy innemu sądowi równorzędnemu w trybie art. 37 k.p.k. jest nieuzasadnione. Nie może ono w tej chwili przynieść oczekiwanego przez Sąd występujący rezultatu – i to z kilku powodów, które należy tylko zasygnalizować, a to z uwagi na odstąpienie przez władze Sądu Apelacyjnego w Warszawie od podziału czynności, który był powodem do wystąpienia z wnioskiem w trybie art. 37 k.p.k.

Po pierwsze, stwierdzenie, że w wypadku sądów apelacyjnych nie znajduje zastosowania art. 42 § 4 *in fine* k.p.k. i z tego powodu jedyną możliwością przekazania sprawy innemu sądowi jest art. 37 k.p.k., w żadnym razie nie może być uznane za tak jednoznaczne, jak utrzymuje to Sąd Apelacyjny (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 21 kwietnia 2010 r., V KO 30/10; z dnia 20 października 2010 r., IV KO 114/10; z dnia 21 sierpnia 2012 r., IV KO 59/13; z dnia 11 maja 2023 r., III KO 23/23 i z dnia 22 czerwca 2023 r., III KO 21/23, w których przekazano sprawę na podstawie powołanego przepisu innemu sądowi równorzędnemu).

Po drugie, co prawda w kwestii wyłączenia sędziego (na podstawie art. 41 k.p.k.) orzeka sąd, przed którym toczy się postępowanie (art. 42 § 4 zd. pierwsze *in principio* k.p.k.), to jednak w składzie orzekającym nie może brać udziału sędzia, którego dotyczy wniosek albo żądanie (art. 42 § 4 zd. pierwsze *in fine* k.p.k.). Oznacza to, że Sędzia X.Y. była wyłączona od dalszego procedowania w przedmiocie złożonego przez nią żądania. O ile w wyjątkowych wypadkach, przy zaistnieniu szczególnych okoliczności, takie postąpienie byłoby dopuszczalne (zwłaszcza przy prezentowaniu poglądu o braku możliwości zastosowania art. 42 § 4 *in fine* k.p.k.), to z powodów, o których mowa poniżej postąpienie takie nie było uzasadnione w tej sprawie (choć podyktowane było decyzją o ograniczeniu kręgu sędziów, którzy mają rozpoznawać wnioski o wyłączenie sędziego).

Po trzecie, Sąd Najwyższy już wielokrotnie podkreślał, że kwestie wewnętrznej organizacji pracy sądu nie mogą co do zasady stanowić podstawy

przekazania sprawy przez Sąd Najwyższy innemu sądowi równorzędnemu (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 lipca 1995 r., III KO 34/95; z dnia 7 listopada 1995 r., II KO 51/95; z dnia 21 maja 1998 r., II KO 55/98; z dnia 12 kwietnia 2000 r., III KO 124/00; z dnia 17 maja 2001 r., IV KO 21/01; z dnia 16 listopada 2001 r., III KO 56/01; z dnia 22 sierpnia 2002 r., II KO 32/02; z dnia 7 października 2002 r., II KO 44/02; z dnia 27 września 2005 r., II KO 49/05; z dnia 29 stycznia 2008 r., IV KO 7/08; z dnia 4 lipca 2012 r., III KO 46/12; z dnia 2 sierpnia 2022 r., IV KO 82/22; z dnia 4 lipca 2023 r., III KO 61/23). To na władzach każdego sądu spoczywa obowiązek zapewnienia takiej wewnętrznej organizacji pracy, aby sprawy, które sąd ten ma rozpoznać mogły zostać rozpoznane, także przy zachowaniu standardów wynikających z przepisów konstytucyjnych (art. 45 ust. 1 Konstytucji) i konwencyjnych (art. 47 KPP i art. 6 ust. 1 EKPC). Jedynych wyjątków, które pozwalały na uwzględnienie kwestii związanych z organizacją pracy sądu można upatrywać w art. 11 i art. 11a PWKPK. Pierwszy ze wskazanych przepisów pozwalał Ministrowi Sprawiedliwości, na wniosek Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, jeżeli uzasadniało to dobro wymiaru sprawiedliwości, określenie rodzajów spraw należących do właściwości rzeczowej sądów rejonowych, które w oznaczonym czasie będą rozpoznawane w trybie kasacji przez sądy apelacyjne – a więc poza podstawową właściwością funkcjonalną Sądu Najwyższego. Drugi z kolei przepis upoważniał sąd apelacyjny – w razie wystąpienia przez sąd właściwy – do przekazania sprawy do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu, jeżeli rozpoznanie sprawy w sądzie miejscowo właściwym nie było możliwe w terminie zabezpieczającym uniknięcie przedawnienia karalności przestępstwa określonym w art. 101 Kodeksu karnego.

Wobec powyższego wskazać trzeba, że w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie – według informacji przedstawionej przez Prezesa tego Sądu – orzeka łącznie 114 sędziów, a w [...] Wydziale Karnym – łącznie 22 sędziów. Stan ten w jakimkolwiek stopniu nie uzasadnia występowania do Sądu Najwyższego w trybie art. 37 k.p.k. i przekazywania przez Sąd Najwyższy jakichkolwiek spraw (także w kwestiach incydentalnych związanych z orzekaniem w przedmiocie wyłączenia sędziego) innemu sądowi równorzędnemu. Sąd Apelacyjny w Warszawie jest jednym z największych sądów apelacyjnych w Polsce i w chwili obecnej nie ma żadnych

powodów, aby uznawać, że utracił on – *en bloc* – zdolność orzekania. Przy tym, wobec takiego składu liczbowego całego Sądu, jak i [...] Wydziału Karnego, ograniczenie liczby sędziów, którzy mieliby rozpoznawać wnioski i żądania wyłączenia sędziego jedynie do trzech (a w tej sprawie – z uwagi na art. 40 § 1 pkt 6 k.p.k. – w istocie do dwóch) nie może być uznane za skuteczne i realizujące standardy wynikające z art. 45 ust. 1 Konstytucji, art. 6 ust. 1 EKPC i art. 47 KPP. Trzeba przy tym pamiętać, że Europejski Trybunał Praw Człowieka – przy ocenie ewentualnego naruszenia art. 6 ust. 1 EKPC – nakazuje zawsze badać, na ile wniosek o wyłączenie sędziego powoływał konkretne okoliczności dające podstawę do ustalenia wystąpienia przesłanek uzasadniających wyłączenie sędziego, a na ile były one ogólnikowe lub abstrakcyjne (zob. np. orzeczenia w sprawach Pastörs p-ko Niemcom, 2019, §§ 57 and 62-63 i Mikhail Mironov p-ko Rosji, 2020, § 36). Co jednak ważne, postępowanie w przedmiocie wyłączenia sędziego musi jednakowoż spełniać standard rzetelnego procesu – do niego ma bowiem także zastosowanie art. 6 ust. 1 ETPC (zob. orzeczenie ETPCz w sprawie Debled p-ko Belgii, 1994, § 31-38).

Nie bez znaczenia dla organizacji pracy w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie powinno być także to, że jeżeli wnioski o wyłączenie sędziego są składane instrumentalnie i stanowią wyłącznie przejaw obstrukcji procesowej stron postępowania, a więc wówczas, gdy w istocie są pozbawione podstaw i obliczone wyłącznie na przedłużenie postępowania (na co wskazywałoby pismo Przewodniczącej [...] Wydziału Karnego i jej Zastępcy z dnia 6 czerwca 2023 r.), to nic nie stoi na przeszkodzie, aby Sąd Apelacyjny w Warszawie skorzystał z instrumentarium procesowego wprowadzonego przez ustawodawcę w dniu 15 kwietnia 2016 r. jako mechanizmu służącego przeciwdziałaniu nadużywania prawa. Od tej daty w postępowaniu karnym sędzia, którego dotyczy wniosek o wyłączenie może nadal orzekać w sprawie, nie wyłączając nawet możliwości wydawania orzeczeń kończących postępowanie. Jednak, jeżeli następnie miałby on zostać wyłączony od rozpoznania sprawy, to jego czynności dokonane po złożeniu wniosku staną się bezskuteczne (art. 42 § 3 zd. trzecie *in fine* k.p.k.).

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy orzekł, jak na wstępie.

[as]

[at]